

Refleksije iz oštećenog života

Sistem isprva označava samo određeni način suodnošenja; biološki pojam sistema zahtijeva povrhu toga da izvan konteksta nijedan dio ne bude ono što predstavlja u kontekstu. Sasvim jednostavno: preparirano srce više nije srce živoga tijela.

Burghart Schmidt

Kada već govorimo o srcu i o sistemu, možemo slobodno reći da je *srce živog tela* u Srbiji odavno preparirano, kao i da je sistem okrenut ka jednom cilju: ličnom preživljavanju. U tom okruženju je veoma teško pronaći dozu optimizma za bolje sutra. Donekle se i okruženje u kojem živimo može uporediti sa problemom Džona Mardoka iz filma *Grad tame* (Dark city), koji se najedanput budi u gradu gde je okrivljen za ubistvo koje nije počinio. U gradu gde *Stranci* (Daemons-Strangers) kontrolišu sve, od promene gradskog ambijenta (koji se u filmu menja u određenom vremenskom ciklusu), rada u njemu, preko pokušaja da se ugrabi sećanje svakog stanovnika, gde ih i menjaju, te se tako dođe do krajnje tačke zanimanja *Stranaca*: ljudskog duha.

Ono što se dešava *sada* jeste sistem koji govori *sve je dopušteno*. Dopušteno, da se menja, uklanja, gradi, ruši, betonira, vadi, čupa, u sistemu koji je u ljubavi prema kratkoročnim navikama, u sistemu gde se javlja uzbuđenje koje se ni na šta ne odnosi, pogođenost koja ništa ne pogađa. Prošlost se ovde uzima samo kao potreba da bi se sistem opravdao. Od nužnosti i njenog pukog izvršenja nema nikakve koristi niti prošlost, niti budućnost. Samo trenutno zadovoljenje i potreba da se ponovi nešto što je bilo bez ikakvog otklona od protoka vremena i sadašnjosti. Pusta želja da se izgradi, stvori, napravi Gralski zamak. Saznanje o Gralskom zamku nema nikakve veze ni sa onim ranijim, pređašnjim na drugom mestu, niti sa ovim novim, današnjim. Ovde dolazimo do mita o Parsifalu i njegovom gledištu na novonastalu građevinu, niti je taj zamak onaj stari, niti je sam Parsifal isti, kada ga je video prvi put.

Svetlana Volic i Nina Todorović svojim novim radovima ispituju i beleže prethodna stanja (otiske starih kuća kod Nine), novonastalo stanje (prekrivanje fasada kod Svetlane) i sećanje koje je i te kako važno za donošenje konačnog suda. Suda koji je okrenut ka mogućnosti stanovanja, koja je uništena stvarnošću novog sistema koje je postao, za građansko društvo, nesreća koja joj se prikrada. U takvom prostoru, a koji se u sistemu nalazi između out-puta i in-puta, ne događa se ništa zanimljivo. Praznina u kojoj pojedinac pokušava da preživi i ujedno ne gleda šta se dešava između out-puta i in-puta, već samo vodi računa da ostane na površini. Događaji koja se vrše u sistemu preko out-puta i in-puta su izmešani, ubrzani, rastrzani, samleveni u toj razmeni da pojedinac koji se nalazi u međuprostoru ne može adekvatno da odreaguje i biva okrenut zaboravu.

Obe umetnice pokušavaju kroz svoje radove da se otrgnu zaboravu, i to kroz sećanje i drugačiji pogled koji se najedanput prikazao. Dok se Nina Todorović bavi istraživanjem i pokušajem da zabeleži sve one kuće koje su imale emociju i svoj karakter unutar prostora u kome su nastajale, Svetlana Volic probudivši se u svojoj zgradi koja je obmotana tkaninom pokušava da sagleda situaciju koja joj se najedanput javila. Drugim rečima, njihov pokušaj da zabeleže jeste, na tragu onoga što je Čarls Mur (Charles Moore) u svojem radu uvek imao na pameti: Zgrade moraju biti takve da u njima mogu prebivati ljudska tela i misli, moraju uspostaviti veze sa prošlošću i evocirati sećanja.

A u našoj stvarnosti kuće i zgrade se grade ne smanjenom žestinom, ali se sve više primećuje da arhitekti ponestaje mašte, kao da se zgrade smišljaju pod sloganom: Ura, ništa mi više ne pada na pamet! Zgrade sve više bivaju poput *otvorenog umetničkog dela*, te pažnju skreću tako što podsećaju na nešto što je posmatraču kao kroz maglu poznato i razumljivo. Poput scene iz pomenutog filma *Grad tame*, kada jedan od građana biva upitan od strane Mardoka, za jednu ulicu i kako da stigne do nje, on dobiva odgovor od građanina da zna gde je ta ulica, da mu je mnogo poznata, ali da ne može da mu objasni kako do tamo da dođe. Osim što nam se menja okruženje, menja nam se pamćenje za određeno mesto, što utiče na naše sećanje koje tokom vremena postaje slabije i na kraju iščezava. Drugim rečima, u biti se javlja situacija o nasilnoj identifikaciji s izgrađenom okolinom, jer više nema vremena za prilagođavanje. Pomenutim postupkom arhitektura pribegava ka impozantnosti i pokušava da svoj приметni problem reši interesovanjem za uzvišenost. Međutim, takva uzvišenost svodi se samo na puku potragu za veličinom, gde joj se još oduzima beskonačnost i fragmentarnost. Hladno uređenje okolnog prostora i postavljanje zelene površine koja potencira monumentalnost objekta, samo još više ističe nepovezanost sa raskošnim materijalima koji su korišćeni i velikim utroškom rada, kao ni sa koncentracijom pažnje javnosti u društvenom životu. Ovakvim postupkom se samo postiže da uzvišenost biva smešna od samog početka. Da se poslužimo rečima Adorna, *u lažnom ne postoji pravi život*.

Svetlana Volic i Nina Todorović svojim postupkom postavljaju pravila i nova značenja, koja ne teže ka označenom, već ka onome čime se označava, dakle od realizovane funkcije znaka ka posmatranju znaka po sebi. Drugim rečima, dobijamo njihovo isključivo usredsređivanje, ne na postavljanje pitanja o stvarnosti, već ka načinu na koji se proizvodi stvarnost kao vrednosno neutralno.

Predrag Terzić